

**CITIUS,
ALTIUS,
FORTIUS —
COMMUNITER**

**—
ANTIČKE
I MODERNE
OLIMPIJSKE
IGRE**

**—
ANA
POPOVČIĆ**

**NINA
GOSTINSKI**

**PETRA
HUSAIN
PUSTAJ**

**PORIN
ŠČUKANEC
REZNIČEK**

**MARIJAN
SUTLOVIĆ**

06	1. Antičke olimpijske igre
08	1.1. Nastanak i mitološka pozadina olimpijskih igara Nina Gostinski, Porin Šćukanec Rezniček
12	1.2. Arhitektura Olimpije Nina Gostinski
16	1.3. Sudjelovanje, organizacija i etika olimpijskih igara Nina Gostinski, Porin Šćukanec Rezniček
22	1.4. Sportovi na programu antičkih olimpijskih igara Ana Popovčić
34	1.5. Rim i kraj antičkih olimpijskih igara Nina Gostinski
36	2. Moderne olimpijske igre
38	2.1. Od antičke Olimpije do Coubertina: nastanak modernog olimpijskog pokreta Ana Popovčić
42	2.2. Razvoj olimpizma u Hrvatskoj Ana Popovčić
48	2.3. Sportovi na programu olimpijskih igara Ana Popovčić
52	2.4. Zimske olimpijske igre Ana Popovčić
56	2.5. Paraolimpijske igre Ana Popovčić
60	2.6. Olimpijski plamen i štafetno nošenje olimpijske baklje Ana Popovčić
64	2.7. Igre moći: olimpijski pokret i politika Ana Popovčić
70	2.8. Dizajn igara: vizualni identitet olimpijskog pokreta Ana Popovčić
74	2.9. Žene na olimpijskim igrama — ili, zašto su organizirane Ženske olimpijske igre? Petra Husain Pustaj
78	2.10. Pokal prednatjecanja u maratonu za Olimpijske igre u Parizu 1900. Marijan Sutlović
89	Bibliografija

1. **ANTIČKE
OLIMPIJSKE
IGRE**

Zeusov hram i Fidijin kip

Najveći i najistaknutiji objekt unutar Altisa bio je Zeusov hram, podignut između 470. i 456. pr. Kr. prema nacrtu arhitekta Libona iz Elide. Hram je bio najveća sakralna građevina na Peloponezu, a Elejci su ga izgradili kako bi obilježili svoju konačnu pobjedu nad Arkadanima iz Pise, s kojima su stoljećima vodili spor oko nadzora nad Olimpijom.⁶

Zbog veličine građevine uporaba mramora bila bi preskupa, pa je hram izgrađen od vapnenca koji je premazan žbukom kako bi izgledao poput mramora. Zabati hrama su prikazivali mitske prizore: na istočnom je bila prikazana utrka Pelopa i Enomaja, a na zapadnom sukob Lapita i Kentaura, dok je na metopama prikazano dvanaest Heraklovih djela.⁷

U središtu hrama nalazio se Fidijin kip Zeusa, visok gotovo 13 metara, izrađen u hrizelefantinskoj tehnici od drvene konstrukcije obložene zlatom i bjelokosti. U hram je postavljen oko 430. g. pr. Kr. Prikazan je kako sjedi na prijestolju, s likom božice Nike u desnoj ruci. Zahvaljujući nalazima poput posude s njegovim imenom i fragmenata glinenih kalupa za draperiju kipa, Fidijina je radionica u Olimpiji otkrivena na lokalitetu, sačuvana ispod kasnije sagrađene ranokršćanske crkve.⁸ Kip je bio središte kulta Zeusa Olimpijskog i ubrajao se među sedam svjetskih čuda antičkoga svijeta. U podnožju hrama nalazili su se zlatni stolovi na kojima su se čuvali maslinovi vijenci za pobjednike.⁹ Kip je ostao u Olimpiji do kasne antike, kada je prenesen u Konstantinopol te ondje izgorio u požaru 475. godine.¹⁰

Oltari, riznice i Pritanej

Altis je bio ispunjen brojnim oltarima i zavjetnim kipovima. Najvažniji među njima bio je Zeusov oltar, visoki stožac od pepela nastao žrtvovanjem žrtvenih životinja.¹¹ U 2. st. kada je Pausanija posjetio Olimpiju stožac je bio visok oko 7 metara i širok oko 38 metara pri dnu, a prema predaji označavao je mjesto gdje je Zeus bacio munju kako bi prisvojio područje Altisa.¹² Tijekom Olimpijskog festivala svakodnevno su se prinosele žrtve, a vrhunac je činila *hekatomba*, žrtvovanje stotinu volova koje su osiguravale gradske zajednice i bogati pojedinci. Nakon žrtvovanja slijedila je zajednička gozba, uobičajen završetak takvih obreda u grčkom svijetu.¹³

Uz sjeverni rub svetišta nalazio se Pritanej, zgrada s oltarom Hestije, božice ognjišta, u kojem je gorjela vječna vatra Zeusa Olimpijskog. U Pritaneju su se održavale svečane gozbe za olimpijske pobjednike.¹⁴ Uz padine brda Kronija nalazile su se riznice grčkih gradova, u kojima su se pohranjivali darovi i zavjetni predmeti.¹⁵

Prostori za pripremu i natjecanja

Zapadno od Altisa nalazile su se građevine namijenjene pripremi sportaša — palestra i gimnazij. Palestra, pravokutna građevina s dvorištem okruženim kolonadom, služila je za hrvanje, boks i skokove. Uključivala je svlačionice (*korikeon*), kupališta (*lutron*) te prostorije za uljenje tijela (*elautereon*) i posipanje pijeska (*konisterium*).¹⁶ Gimnazij je bio pravokutni kompleks veličine 120×220 m smješten uz zapadni rub Altisa. Bio je namijenjen pripremi trkača i bacača. Središte je činila trkačka staza duga oko 192 m, okružena kolonadama. Za razliku od gimnazija iz drugih grčkih središta, olimpijski nije imao natkriveni hodnik za cjelogodišnje trčanje, jer je služio pripremi sportaša koji su stizali uoči igara. Uz zapadnu stranu nalazile su se dodatne prostorije za potrebe treninga.¹⁷

U vrijeme najranijih olimpijskih igara, kada je jedina disciplina bila trka na jedan stadij (192 m), stadion kao građevina još nije postojao. Natjecatelji su trčali po ravnoj pješčanoj površini na kojoj je bio označen start. Kako su Igre postajale sve popularnije, u 7. st. pr. Kr. unutar Altisa izgrađen je jednostavan stadion, s ciljem smještenim u blizini Zeusova oltara. U 4. st. pr. Kr. stadion je premješten izvan svetoga prostora i ukopan u podnožje brda Kronija. Trkalište je bilo izrađeno od nabijene gline, prekriveno slojem pijeska, te je imalo duljinu od jednoga stadija (oko 192 m), dok je ukupna dužina cijelog stadiona iznosila oko 212 m, kako bi se omogućilo sigurno istrčavanje nakon prolaska kroz cilj. U početku je stadion mogao primiti oko 20.000 gledatelja, a kasnije je kapacitet povećan na 40.000 do 50.000 proširivanjem zemljanih nasipa na sjevernoj, južnoj i istočnoj strani.¹⁸

Južno od stadiona nalazio se hipodrom, od kojega danas nije sačuvan nikakav vidljiv trag. Bio je dug oko 700 metara i širok više od 300 metara, a na njegovoj su se stazi održavale utrke dvoprega i četveroprega. Vjerojatno je nestao zbog promjena korita rijeke Alfej i ponovljenih poplava koje su postupno izbrisale njegove ostatke.¹⁹

6 Waterfield 2018, 20.

7 Young 2004, 52–53; Jajčević 2008, 73–75; Waterfield 2018, 20.

8 Faulkner 2012, 36; Waterfield 2018, 20–21; Barringer 2015, 28.

9 Jajčević 2008, 73–75.

10 Waterfield 2018, 21.

11 Waterfield 2018, 24.

12 Paus. 5, 13, 8–11.

13 Waterfield 2018, 24.

14 Jajčević 2008, 80.

15 Finley, Pleket 2005, 29; Waterfield 2018, 77.

16 Jajčević 2008, 85.

17 Young 2004, 127.

18 Jajčević 2008, 89–92; Faulkner 2012, 74.

19 Jajčević 2008, 92–95; Finley, Pleket 2005, 48–49.

2.6. OLIMPIJSKI PLAMEN I ŠTAFETNO NOŠENJE OLIMPIJSKE BAKLJE

Ana Popovčić

Vatra je oduvijek imala važnu ulogu u životu čovjeka što dokazuje i njezin značaj u vjerovanjima gotovo svih naroda svijeta. U antičkom svijetu vatra je smatrana svetim elementom i značila prosvjetljenje, čistoću, životnu silu i božansku prisutnost. Iz tog razloga vječne vatre održavane su ispred svih glavnih grčkih hramova, pa tako i u Olimpiji.¹ U staroj Grčkoj postojala je i lampadedromia — štafetna utrka s bakljom koja je imala izrazito religijsko značenje i bila dio svetih obreda.² Iako bi se iz svega navedenog moglo zaključiti da je štafetno nošenje plamena drevni običaj, ono je zapravo inovacija modernog olimpijskog pokreta.

Olimpijski plamen prvi je put upaljen na modernim Olimpijskim igrama 1928. godine u Amsterdamu, na stadionu tijekom trajanja Igara.³ Ta inovacija nije se automatski nastavila, pa na idućim Igrama 1932. u Los Angelesu nije bilo plamena. Tek je 1936. godine, za Olimpijske igre u Berlinu, ponovno upaljen plamen, ali i uvedeno štafetno prenošenje olimpijskog plamena od antičke Olimpije do grada domaćina. Ta prva baklja putovala je (isključivo pješice!) 3.187 km kroz sedam zemalja i nosilo ju je 3.331 trkača.⁴ Glavni razlog nije bio samo slavljenje sporta i povezivanje modernih Igara s antičkom Grčkom, već i politička i ideološka poruka — nacistička Njemačka željela je prikazati sebe kao duhovnog nasljednika antičke civilizacije. Iako je ovaj ceremonijal i običaj započeo „okaljano“ nacističkom ideologijom, štafeta olimpijske baklje danas je jedan od najupečatljivijih i najinspirativnijih običaja u povijesti Igara, s porukama mira, prijateljstva i zajedništva, čistoće, obnove i nade. Plamen se, prema drevnoj tradiciji, pali u Grčkoj, na lokalitetu antičke Olimpije, tijekom posebno osmišljene ceremonije u kojoj se sunčeva svjetlost, skupljena pomoću konkavnog zrcala, koristi za njegovo paljenje.⁵ Ova ceremonija organizira se nekoliko mjeseci prije otvaranja olimpijskih igara kako bi bilo dovoljno vremena da baklja prijeđe svoj put do grada domaćina olimpijskih igara, a svaki njezin dio prožet je simbolikom. London 1948. nosio je poruku mira: prvi nositelj skinuo je vojnu uniformu prije no što je primio baklju. U Tokiju 1964., posljednji nositelj bio je mladić rođen u Hirošimi na dan kada je bačena atomska bomba, a u Sydneyju 2000., baklju je zapalila Cathy Freeman — sportašica aboridžinskog porijekla — koja je „hodala po vodi“ kroz vatreni krug, pokazujući kako sport može ispraviti nepravdu.⁶

Baklja nosioca plamena
Roberta Robertija
s Olimpijskih igara
u Rimu 1960.

Amedeo Maiuri, Curtisa
HŠPOM-RE001402

1 IOC 2022a.

2 HOA 2014, 6.

3 IOC 2022a, IOC 2017.

4 <https://passingtheflame.uk/the-olympic-torch/>

5 HOA 2014, 4.

6 HOA 2014, 8 i 9.

